

Wojciech J. Cynarski, Jan Słupecki

Treści turystyki kulturowej w obszarze badań agroturystyki i turystyki wiejskiej w świetle polskiej literatury przedmiotu

Słowa kluczowe: turystyka wiejska, oferta, produkty kulturowe, literatura przedmiotu

Streszczenie

Na podstawie analizy polskiej literatury naukowej z zakresu agroturystyki i turystyki wiejskiej (wybrane książki z ostatnich pięciu lat) autorzy oceniają stan eksplikacji tej dziedziny. Diagnoza obejmuje preferowane ujęcia teoretyczne, stanowiska metodologiczne i tematykę. Dodatkowo uwzględnione zostały publikacje dotyczące turystyki kulturowej, które zawierają odniesienia do turystyki na obszarach wiejskich.

Materiał badań stanowią w szczególności cztery książki z agroturystyką w tytule: Plichty i Sosnowskiego [2006], *Marketing w agroturystyce*; Sznajdera i Przezbórskiej [2006], *Agroturystyka*; Ciepeli i Sosnowskiego [2007], *Agroturystyka – moda czy potrzeba?*; Sawickiego i Mazurek-Kusiak [2010], *Agroturystyka w teorii i praktyce*. Ponadto uwzględniono pięć kolejnych książek, które tytułem, ilustracją na okładce lub zwłaszcza treścią wskazują także na agroturystykę lub turystykę wiejską.

Główną metodą jest tu analiza treści literatury. Dodatkowo autor ocenia procentowy udział treści poświęconej walorom kulturowym i turystyce kulturowej w pracach poświęconych turystyce wiejskiej i agroturystyce. Ta szkicowa diagnoza służy próbie wskazania dalszych kierunków badań.

Wprowadzenie

Jeżeli agroturystyka jest składową turystyki obszarów wiejskich, to analogicznie dotyczy to realizowanej na tych obszarach turystyki kulturowej. Będąca szczególną agroturystyczną atrakcją kultura ludowa, a więc kuchnia, muzyka i taniec, rzemiosło i lokalna sztuka, jest coraz bardziej skomercjalizowana. Turystyka, jako społeczno-kulturowy fenomen, wpływa dodatnio⁵ na proces komercjalizacji kultury, w tym także kultury ludowej. Procesowi komercjalizacji ulegają poszczególne jej przejawy. Zarobkowanie stanowi ważny motyw organizowania imprez folklorystycznych. Nie można jednak wykluczyć znaczenia bezinteresownego kultywowania dziedzictwa kulturowego, dla jego wartości autotelicznych i dla realizacji potrzeb samorealizacyjnych (w rozumieniu psychologii humanistycznej).

Justyna Zakrzewska [2011] z przekonaniem stwierdza, że „wiejska turystyka kulturowa ma szanse rozwoju zarówno w skali kraju, jak i regionu. Obecnie obserwuje się wzmożone zainteresowanie obszarami wiejskimi. Jedną z przyczyn takiego ożywienia jest chęć kultywowania przez społeczeństwo tradycji regionalnych, narodowych, pozwalających zachować tożsamość narodową czy etnograficzną, tak ważną we współczesnym świecie.” Istotnie, faktem społecznym jest organizowanie wystaw i warsztatów twórców ludowych; funkcjonowanie muzeów etnograficznych; stylizowanych karczm i tradycji kulinarnych. Stanowi to o bogactwie kulturowych walorów turystycznych obszarów wiejskich [Mokras-Grabowska 2009], do czego dochodzą walory architektoniczne, parki i różne obiekty kulturowe nie związane wprost z kulturą ludową.

Na ile turystyka kulturowa przeplata się z agroturystyką w zainteresowaniach badawczych i pracach naukowych z tej tematyki? Na podstawie analizy polskiej literatury naukowej z zakresu agroturystyki (są to wybrane książki z ostatnich pięciu lat) autor ocenia stan eksploracji naukowej tej dziedziny, rozpoczynając od analizy preferowanych - w wybranych pozycjach literatury przedmiotu - perspektyw teoretycznych.

⁵ To nie jest ocena etyczna lub estetyczna. Rzecz dotyczy określenia oddziaływania.

Diagnoza obejmuje preferowane ujęcia teoretyczne, stanowiska metodologiczne i tematykę. Dodatkowo uwzględnione zostały publikacje dotyczące turystyki kulturowej, które zawierają odniesienia do turystyki na obszarach wiejskich.

Rozwinięcie

I. Metodologia badań własnych

Materiał badań stanowią w szczególności cztery książki z agroturystyką w tytule: Plichty i Sosnowskiego [2006], *Marketing w agroturystyce*; Sznajdera i Przezbórskiej [2006], *Agroturystyka*; Ciepeli i Sosnowskiego [2007], *Agroturystyka – moda czy potrzeba?*; oraz Sawickiego i Mazurek-Kusiak [2010], *Agroturystyka w teorii i praktyce*. Ponadto uwzględniono pięć kolejnych książek, które tytułem, ilustracją na okładce lub zwłaszcza treścią wskazują także na agroturystykę lub turystykę wiejską. Są to między innymi dwie książki pod redakcją naukową Jalinika [2006, 2007].

Uwzględniono także wybrane prace opublikowane w kilku specjalistycznych pismach naukowych, jak „European Journal of Tourism Research”, „Ido Movement for Culture”, „Physical Culture and Sport Studies and Research”, „Przegląd Naukowy Kultury Fizycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego”, „Qualitative Research”, „Tourism Today. The Journal of the College of Tourism and Hotel Management”, „Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism” i „Turystyka Kulturowa”.

Główną zastosowaną metodą badań własnych jest tu jakościowa analiza treści literatury przedmiotu. Dodatkowo autor ocenia procentowy udział treści poświęconej walorom kulturowym i turystyce kulturowej w pracach poświęconych agroturystyce. Tu autor nawiązuje do metody Tomasza Gobana-Klasa analizy treści przekazów masowych [Goban-Klas 1997].

Ta szkicowa diagnoza służy próbie wskazania dalszych kierunków badań na zakreślonym obszarze.

II. Literatura przedmiotu - perspektywy teoretyczne

W najnowszej polskiej literaturze przedmiotu (lata 2005-2010) pogłębiona refleksja teoretyczna należy do rzadkości. Autorzy koncentrują się zwykle na praktycznej stronie zagadnienia, czyniąc to z perspektywy jednej dyscypliny naukowej. Wiele jest ujęć ekonomicznych (marketing w agroturystyce), geograficznych, socjologicznych lub prawnych. Przykładowo praca pod redakcją Plichty i Sosnowskiego [2006] oraz ciekawy podręcznik agroturystyki Sawickiego i Mazurek-Kusiak [2010] zostały napisane z perspektywy marketingu turystycznego.

Sporadycznie trafia się publikacja wykonana z perspektywy semiologii, z analizą symboliki w turystyce, jak rozdział IV książki pod redakcją Bogdana Sawickiego i Józefa Bergiera [2005] pt. *Ikony i archetypy w turystyce krajoznawczej*. Autor wskazanego tekstu nawiązuje w nim do teorii mitu i archetypu C. G. Junga [Cynarski 2005].

Gdzie indziej znajdujemy aplikację koncepcji teoretycznej antropologii turystyki Lucjana Turosa do agroturystyki, z propozycją własnej modyfikacji [Cynarski, Obodyński 2007]. W pracy zbiorowej pod redakcją Michała Jalinika [2009], *Regionalne aspekty rozwoju turystyki*, w jednej z prac zastosowano filozoficzno-socjologiczną kategorię pojęciową eskapizmu. Ale rozważania prowadzone są tam w świetle kreowanej systemowej, antropologicznej teorii turystyki [Cynarski, Obodyński 2009].

Zdaniem autorów, właśnie **systemowa antropologiczna teoria turystyki** [Cynarski 2010; Cynarski, Obodyński 2010] dobrze wypełnia lukę – brak jednej ogólnej teorii, umożliwiającej prowadzenie badań inter-, multi- i transdyscyplinarnych. Ta nowoparadygmaticzna teoria uwzględnia złożone relacje, jakie zachodzą między elementami badanych systemów, zależności między systemami, wymiar procesualny badanych zjawisk.

Jednak w centrum uwagi stawiany jest człowiek – nie ujmowana redukcjonistycznie jednostka, lecz psychofizyczna osoba podejmująca wybory, realizujące swe potrzeby i dążenia. Ta koncepcja stanowi już podstawę teoretyczną dla badań fenomenu turystyki w jej różnych odmianach [por.: Cynarski, Obodyński 2004; Cynarski, Obodyński 2008; Dóczy 2008/2009; Cynarski, Obodyński 2009a; Obodyński, Ďuriček, Nizioł 2009; Sieber, Cynarski 2010; Sieber, Cynarski 2010a].

III. Literatura przedmiotu - ujęcia metodologiczne

W opracowaniu *Marketing w agroturystyce* [Plichta, Sosnowski 2006] znajdujemy prace napisane z zastosowaniem metody monograficznej, sondażu diagnostycznego (są to oceny preferencji turystów itp.), analizy treści internetowych, analizę programów nauczania agroturystyki, analizę treści dokumentów i literatury przedmiotu. Nie ma tu osobnych fragmentów poświęconych metodom badań, czy – ogólniej – metodologii.

Podobnie w książce *Agroturystyka – moda czy potrzeba?* [Ciepiela, Sosnowski 2007], która może być traktowana jak podręcznik, nie znajdujemy osobnych fragmentów poświęconych szczegółowej metodologii badań. Jest za to wiele ciekawych tekstów, stanowiących rozdziały w tej pracy, napisanych z różnych perspektyw i ujmujących problematykę agroturystyki w różnych aspektach. Autorzy wykorzystują tu metody badań charakterystyczne dla nauk ekonomicznych i prawnych, społecznych, przyrodniczych i rolniczych. Dominujące jest tu ujęcie marketingowe – w terminologii (język pojęciowy), tematyce badań i interpretacji uzyskanych wyników

Podobnie rzecz dotyczy treści kolejnych książek, jak *Uwarunkowania rozwoju turystyki związanej z obszarami wiejskimi* [Sawicki, Bergier 2005], *Regionalne aspekty rozwoju turystyki* [Jalinik 2006] lub *Rozwój turystyki na obszarach wiejskich* [Jalinik 2007]. Badane są motywy turystów (techniką ankiety) i wyniki rozwoju ruchu turystycznego lub samego potencjału; omawiane są kwestie promocji danego terenu i produktów, itp. Znajdujemy też ciekawe prace koncepcyjne – pogładowe dotyczące perspektyw rozwoju turystyki.

W pracy Jerzego i Pawła Rutów [2010], *Waloryzacja potencjału turystycznego inspiracją dla turystyki kulturowej w województwie podkarpackim*, zastosowano metodę waloryzacji potencjału turystycznego Armina Mikosa von Rohrscheidta [2008]. Książka ta nie dotyczy samej turystyki wiejskiej, ale potencjału poszczególnych powiatów wybranego województwa. Siłą rzeczy obszary wiejskie są tu również ewaluowane. Jednak wskazana metoda w niewielkim stopniu premiuje kulturę ludową, folklor i ofertę agroturystyczną. Wysoko punktowane są (zresztą słusznie) zabytki, muzea, eventy kulturowe, zaś kontakt z kulturą ludową jest tu jakby nieuwzględniany.

Autorom niniejszego opracowania w toku analizy treści literatury poświęconej agroturystyce nie udało się natrafić na bardziej wyrafinowane metody badań w zakresie turystyki kulturowej, pokrewne badaniom antropologiczno-kulturowym.

W najnowszych koncepcjach w tym zakresie, czego egzemplifikacją są badania organizacji ATLAS, główny akcent pada na metodologię jakościową, przy coraz rzadszym bazowaniu na metodzie sondażu diagnostycznego z zastosowaniem techniki ankiety i kwestionariusza, jako narzędzia badań. Wśród metod ściśle jakościowych preferowane są obecnie zwłaszcza: 1) *Grounded Theory*; 2) analizy reportaży wideo i wywiadów fotograficznych (jak w tak zwanej „socjologii wizualnej”); 3) *Collage Technique* jako wyobrażenie turystycznej destynacji; 4) badania etnograficzne; 5) ujęcie „actor-network” [por.: Dawn 2010; Richards, Munsters 2010; Cynarski 2011].

IV. Dominująca tematyka badań

Książka *Agroturystyka w teorii i praktyce* [Sawicki, Mazurek-Kusiak 2010] jest jakby poradnikiem dla osób organizujących gospodarstwo agroturystyczne, uczy przygotowania

biznesplanu i innych działań marketingowych. Zabrakło odniesień do aspektów kulturowych współtworzących agroturystyczną ofertę.

Tadeusz Jędrusiak [2010] napisał bardzo ogólnie o wiejskiej turystyce kulturowej. Fragmentarycznie opisał on wiejską kuchnię regionalną i atrakcje folklorystyczne. Fenomen wiejskiej turystyki kulturowej, podejmowany już przez licznych autorów, zapewne niełatwo jest zamknąć (opisać, zinterpretować) w monografii skromnych rozmiarów. Uwzględnienie uwarunkowań ekonomicznych [Wartecki 2010], a tym bardziej specyficznych społeczno-kulturowych lub także psychologicznych, jest z pewnością niełatwym wyzwaniem.

Książka *Dziedzictwo kulturowe szansą rozwoju turystyki w regionie* [Obodyński, Ďuriček, Nizioł 2009] jest poświęcona głównie turystyce kulturowej obszarów miejskich, ale zawiera również teksty odnoszące się wprost do agroturystyki. Dotyczy to zwłaszcza pracy pt. *Dziedzictwo kulturowe regionu szansą rozwoju agroturystyki* [Jankowski, Ciepela, Jankowska, Świecicki 2009]. To bardzo pojemne zakresowo pojęcie jest często i chętnie wykorzystywane.

Dziedzictwo kulturowe analizowane jest w relacji do turystyki w skalach lokalnej i regionalnej, z akcentem na kulinarny komponent zdarzeń turystycznych [Orłowski, Puchnarewicz 2010] lub także aspekt kulturoznawczy badań. „Turystyka kulinarna” włączana jest także do pojemnej kategorii „turystyki zrównoważonej” [Kowalczyk 2010]. Szkoda, że badacze turystyki kulinarnej rzadko sięgają do kategorii pojęciowych socjologii turystyki, jak na przykład „smakowanie turystyczne”, będące formą kulturowej percepcji [por.: Cynarski, Obodyński 2006]. Analiza oferty kulinarnej przedstawiona z danej perspektywy teoretycznej nabiera dopiero cech opracowania naukowego tego zagadnienia.

Praca Zakrzewskiej [2011] podejmuje problematykę wiejskiej turystyki kulturowej w opracowaniu empirycznym. Jest to swego rodzaju studium przypadku. Rzecz jednak nie dotyczy *stricto* agroturystyki. Można się natomiast zgodzić z tezą, że możliwości turystyczno-kulturowe są na obszarach wiejskich Polski wciąż niewystarczająco wykorzystywane [Mokras-Grabowska 2009].

Ogólnie biorąc tematyka badań turystyki kulturowej w agroturystyce dotyczy najczęściej samych przejawów kultury (jako atrakcji kulturowych), poszczególnych rodzajów walorów kulturowych, związków jakie zachodzą między tą postacią turystyki a innymi jej rodzajami - ekoturystyką, enoturystyką, turystyką zrównoważoną, turystyką kulinarną, formami aktywnymi (jak np. turystyka i rekreacja konna). Zwykle dodawany jest do tego opis zjawiska.

Michał Sznajder i Lucyna Przezbórska [2006, ss. 159-161] piszą o „etnograficznym” produkcie i usługach w agroturystyce. Chodzi o gospodarstwa historyczne – wsie naturalne i skanseny. Opis owych turystycznych „produktów kulturowych” zajmuje zaledwie 0,8 % treści tej książki. A przecież można wskazać na turystykę sportową realizowaną na terenach wiejskich [Cynarski, Obodyński 2007a; Vehmas 2010] lub także na turystykę sztuk walki [Cynarski 2009; Cynarski 2010, ss. 97-143, 173-195]. W pracach poświęconych turystyce sztuk walki znajdujemy opisy uwzględniania w programach pobytów miejscowego folkloru lub też wprost obecności w gospodarstwach agroturystycznych, gdzie np. „w folklorystycznie udekorowanej kawiarni kawę i wyroby cukiernicze podała dziewczyna w bawarskim stroju ludowym” [Sieber, Cynarski 2010].

Notabene niedawno, w dniach od 30 czerwca do 3 lipca tego roku odbyło się w miejscowości Mszana Dolna międzynarodowe seminarium szkoły *Tenshin Shoden Katori Shinto-ryu*, z udziałem pasjonatów starojapońskiej sztuki miecza (jap. *kenjutsu*) z Europy i USA. Mistrzowie i uczniowie mieszkali i smakowali lokalną kuchnię w jednym z tamtejszych gospodarstw agroturystycznych. Zapewne, zwłaszcza dla obcokrajowców, była to ważna dodatkowa atrakcja, przy względnie niskich kosztach udziału w całej imprezie.

Tematami jakby nieobecnymi w analizowanej literaturze są np. bariery kulturowe w agroturystyce. Istniejąca książka o barierach kulturowych w turystyce [Krawczyk,

Lewandowska-Tarasiuk, Sienkiewicz 2007] agroturystyki niestety nie uwzględnia. Ponadto można sądzić, że specjaliści od turystyki kulturowej wyrażają niewielki zainteresowanie kulturowym wymiarem agroturystyki. W obszernym tomie *Współczesne podróże kulturowe* [Kazimierzczak 2010] turystyka wiejska jest prawie nieobecna, jeśli nie liczyć opisywanych wsi w krajach egzotycznych. Także, jak dotąd, dział „Turystyka kulturowa” periodyku „Ido Movement for Culture” nie zamieścił prac poświęconych tego rodzaju turystyce powiązanej z agroturystyką, poza jedną pracą opisującą walory turystyczne Bawarii [Sieber, Cynarski 2010a].

Nie ma też odniesień do turystyki kongresowej w powiązaniu z agroturystyką. A przecież takie kongresy i konferencje są czasem organizowane właśnie w obiektach agroturystycznych, jak odbywane w Targowiskach koło Krosna konferencje naukowe Wydziału Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego. Na zdjęciu widzimy uczestników jednej z międzynarodowych konferencji [fot. 1; Szajna, Kunysz, Cynarski 2008].

Fot. 1. Uczestnicy konferencji przed budynkiem agroturystycznym w Targowiskach, kwiecień 2008 (fot. ze zbioru W.J. Cynarskiego)

Turystyka kongresowa z racji swego rytualnego charakteru [Cynarski, Obodyński 2004a] szczególnie dobrze komponuje się z agroturystyką [por.: Obodyński, Cynarski 2006].

V. Próba diagnozy

Porównajmy zawartość (udział procentowy według powierzchni druku) treści dotyczących turystyki kulturowej lub kulturowego komponentu w całości prac poświęconych agroturystyce. Są to monografie zbiorowe wyżej cytowane, o objętości od 249 do 524 stron.

Średni liczbowy wynik, wskazujący na zawartość treści poświęconych aspektom kulturowym agroturystyki, nie przekracza 15% [tabela 1]. Nasuwa się wniosek, że aspekty kulturowe nie są w analizowanej literaturze zbyt eksponowane. Można sądzić, że udział badań kulturowych (z uwagi na ich coraz lepiej dostrzegane znaczenie) będzie tu mieć tendencję wzrastającą. Jednak wyniki przeprowadzonych tu badań nie upoważniają do wyrażenia jednoznacznie sformułowanej opinii na ten temat.

Tabela 1. Udział treści dotyczących kulturowego komponentu turystyki w całości wybranych prac poświęconych agroturystyce

Redakcja naukowa, rok publikacji	Działy [części] tematyczne / rozdziały	Ilość prac [rozdziałów] nt. walorów kulturowych	Ilość treści na temat kulturowego komponentu [%]	Uwagi
Sawicki, Bergier 2005	8/38	6	ok.16	
Plichta, Sosnowski 2006	3/26	6	20	Niektóre prace tylko częściowo odnoszą się do aspektów kulturowych.
Ciepiela, Sosnowski 2007	5/55	11	20	j.w.
Jalinik 2006	5/35	2	5,7	
Jalinik 2007	5/43	5	11,6	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Udział treści dotyczących różnych walorów kulturowych w pracach dotyczących turystyki kulturowej w agroturystyce na przykładzie książki Sawickiego i Bergiera [2005]

Rodzaj treści	Ilość tekstów	Ilość stron wobec całości	Udział proc. [%]	Uwagi
architektura	1	4/278	1,4	
sztuka kulinarna	2	19/278	6,8	
festiwale	1	5,5/278	2,0	(przy okazji zagadnienia wiosek tematycznych)
dziedzictwo	2	14/278	5,0	

Źródło: opracowanie własne.

O ile w tabeli 1 uwzględniono tytuły rozdziałów o dominujących odpowiednich treściach, w tabeli 2 i kolejnych policzono strony według tytułów podrozdziałów i merytorycznej treści. W stosunku do objętości książki najlepiej procentowo (6,8%), jak też w bezwzględnej liczbie stron reprezentowana jest tematyka kulinarna. Czyli walory lokalnych kuchni są częstszym obiektem zainteresowań badawczych specjalistów od agroturystyki, niż inne obszary kulturowe i odpowiadające im składowe oferty turystycznej [tabela 2].

Tabela 3. Udział treści dotyczących różnych walorów kulturowych w pracach dotyczących turystyki kulturowej w agroturystyce na przykładzie książki Plichty i Sosnowskiego [2006]

Rodzaj treści	Ilość tekstów	Ilość stron wobec całości	Udział proc. [%]	Uwagi
architektura	-	-	-	(przy refleksji o dziedzictwie kulturowych)
sztuka kulinarna	1	9/249	3,6	
festiwale	-	-	-	-
dziedzictwo	5	40/249	16,4	

Źródło: opracowanie własne.

W drugiej analizowanej tu książce najliczniej reprezentowana jest tematyka „dziedzictwa”. W tym pojemnym znaczeniowo pojęciu kryją się między innymi różne postaci dziedzictwa kulturowego wsi [tabela 3].

Tabela 4. Udział treści dotyczących różnych walorów kulturowych w pracach dotyczących turystyki kulturowej w agroturystyce na przykładzie książki Ciepeli i Sosnowskiego [2007]

Rodzaj treści	Ilość tekstów	Ilość stron wobec całości	Udział proc. [%]	Uwagi
architektura	3	12/524	2,3	Ogólnie o kulturze materialnej
sztuka kulinarna	4	53/524	10,1	
festiwale	1	2/524	0,4	Przykład rękodzieła ludowego
dziedzictwo	3	12/524	2,3	

Źródło: opracowanie własne.

Tabele 4 i 5 ilustrują kolejne przykłady dominującej w refleksji teoretycznej o turystyce wiejskiej tematyki „kulinarnej”, a więc turystycznej atrakcyjności wiejskiej, regionalnej kuchni.

Tabela 5. Udział treści dotyczących różnych walorów kulturowych w pracach dotyczących turystyki kulturowej w agroturystyce na przykładzie książki Jalinika [2006]

Rodzaj treści	Ilość tekstów	Ilość stron wobec całości	Udział proc. [%]	Uwagi
architektura	-	-	-	
sztuka kulinarna	1	7/310	2,2	
festiwale	-	-	-	
dziedzictwo	1	6/310	1,9	Dotyczy notabene dziedzictwa narodowego Chin.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 6. Udział treści dotyczących różnych walorów kulturowych w pracach dotyczących turystyki kulturowej w agroturystyce na przykładzie książki Jalinika [2007]

Rodzaj treści	Ilość tekstów	Ilość stron wobec całości	Udział proc. [%]	Uwagi
architektura	1	6/386	1,5	Mowa m.in. o miejscach kultu w tekście o turystyce kulturowej
sztuka kulinarna	1	8/386	2	
festiwale	1	4,5/386	1,2	
dziedzictwo	2	11,5/386	3	

Źródło: opracowanie własne.

W kolejnej książce [Jalinik 2007] znajdujemy jeszcze raz szeroko rozumiane dziedzictwo kulturowe z walorami antropogenicznymi, sztukę kulinarną i mniej liczne treści (lub tylko wzmianki) o innych walorach kulturowych wsi i agroturystyki [tabela 6]. Muzea,

festyny i festiwale, warsztaty rzemiosła i sztuki ludowej oraz inne przejawy kultury są tu względnie rzadko uwzględniane.

Podsumowanie

Bardzo częstym obszarem badań kulturowych w zakresie agroturystyki jest lokalna lub regionalna sztuka kulinarna. Dość często uwzględniane jest pojęcie dziedzictwa kulturowego, kojarzonego najczęściej z zabytkami kultury materialnej, ale także z pomnikami przyrody. Łącznie studia nad aspektami kulturowymi turystyki wiejskiej, czy w szczególności agroturystyki, prowadzone są dość rzadko z perspektywy nauk o kulturze. Dominują tu ujęcia ekonomiczne.

Tymczasem specjaliści od turystyki kulturowej wyrażają niewielkie zainteresowanie kulturowym wymiarem agroturystyki. Nowe kierunki badań powinny jednak obejmować obszary turystyki krajoznawczej i poznawczej, sportowej, rzemiosła artystycznego, kulinarnej i ekologicznej, jak również uwzględniać: 1) odpowiednie perspektywy teoretyczne; 2) odpowiedni warsztat metodologiczny.

Być może nastąpi ożywienie tego rodzaju badań, zwłaszcza że byłoby to jak najbardziej wskazane. Udział socjologów kultury i antropologów kulturowych wpłynąłby także na wzrost poziomu metodologicznego prowadzonych w tym zakresie badań.

Bibliografia

- Ciepiela G.A., Sosnowski J. [red.], 2007, *Agroturystyka – moda czy potrzeba?*, Wyd. Akademii Podlaskiej, Siedlce.
- Cynarski W.J., 2005, *Rozdział 4. Ikony i archetypy w turystyce krajoznawczej*, [w:] B. Sawicki, J. Bergier [red.], *Uwarunkowania rozwoju turystyki związanej z obszarami wiejskimi*, PWSZ, Biała Podlaska, s. 174-177.
- Cynarski W.J., 2009, *Rozdział XIV. Turystyka sztuk walki* [w:] K. Buczkowska, A. Mikos von Rohrscheidt [red.], *Współczesne formy turystyki kulturowej, t. 1*, AWF, Poznań, s. 346-359.
- Cynarski W.J., 2010, *Spotkania, konflikty, dialogi. Analiza wybranych obszarów kultury fizycznej i turystyki kulturowej*, wyd. II, UR, Rzeszów.
- Cynarski W.J., 2011, *About qualitative research of cultural tourism*, “Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology”, www.idokan.pl vol. 11, no. 1, pp. 80-81.
- Cynarski W.J., Obodyński K., 2004, *Tourism in Humanistic Perspective – Scientific Conference*, “Tourism Today. The Journal of the College of Tourism and Hotel Management”, no. 4, pp. 170-173.
- Cynarski W.J., Obodyński K., 2004a, *Congress tourism as a form of ritual* [in:] W.J. Cynarski, K. Obodyński [eds.], *Tourism and Recreation in the Process of European Integration*, Rzeszów, pp. 82-96.
- Cynarski W.J., Obodyński K., 2006, *Smakowanie turystyczne jako forma kulturowej percepcji*, [w:] J. Kosiewicz, K. Obodyński [red.], *Turystyka i rekreacja. Wymiary teoretyczne i praktyczne*, UR, Rzeszów, s. 418-422.
- Cynarski W.J., Obodyński K., 2007, *Agroturystyka w antropologii turystyki*, [w:] G.A. Ciepiela, J. Sosnowski [red.], *Agroturystyka – moda czy potrzeba?*, Monografie Akademii Podlaskiej nr 80, Siedlce, s. 296-301.
- Cynarski W.J., Obodyński K., 2007a, *Turystyka zainteresowań sportowych na obszarach wiejskich* [w:] M. Jalinik [red.], *Rozwój turystyki na obszarach wiejskich*, Politechnika Białostocka, Białystok, s. 368-374.
- Cynarski W.J., Obodyński K., 2008, *Sociology of tourism in Poland*, “Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism”, vol. 3, no. 1, pp. 169-179.

- Cynarski W.J., Obodyński K., 2009, *Eskapizm agroturystyczny w świetle systemowej teorii turystyki*, [w:] M. Jalinik [red.], *Regionalne aspekty rozwoju turystyki*, EkoPress, Białystok, s. 10-15.
- Cynarski W.J., Obodyński M., 2009a, *Cultural tourism in the light of Polish humanist theory of tourism*, "European Journal of Tourism Research", vol. 2, no. 1, pp. 138-141.
- Cynarski W.J., Obodyński K., 2010, *Systemowa antropologiczna teoria turystyki jako perspektywa badań szczegółowych*, [w:] M. Kazimierczak [red.], *Współczesne podróże kulturowe*, AWF, Poznań, s. 107-120.
- Dawn M., 2010, *Making the familiar strange: Can visual research methods render the familiar setting more perceptible?*, "Qualitative Research", vol. 10, no. 1, pp. 91-111.
- Dóczy T., 2008/2009, *Active sport tourism in the Hungarian population: current trends and perspectives*, "Physical Culture and Sport Studies and Research", vol. XLVI, pp. 261-267.
- Goban-Klas T., 1997, *Analiza zawartości przekazów masowych* [w:] M. Malikowski, M. Niezgodna [red.], *Badania empiryczne w socjologii. Wybór tekstów* (t. 2), WSSG, Tyczyn, s. 294-320.
- Jalinik M. [red.], 2006, *Regionalne aspekty rozwoju turystyki*, EkoPress, Białystok.
- Jalinik M. [red.], 2007, *Rozwój turystyki na obszarach wiejskich*, PB, Białystok.
- Jankowski K., Ciepela G.A., Jankowska J., Świącicki Ł., 2009, *Dziedzictwo kulturowe regionu szansą rozwoju agroturystyki*, [w:] K. Obodyński, M. Ďuriček, A. Nizioł [red.], *Dziedzictwo kulturowe szansą rozwoju turystyki w regionie*, EACE, Rzeszów, s. 131-138.
- Jędrusiak T., 2010, *Wiejska turystyka kulturowa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Kazimierczak M. [red.], 2010, *Współczesne podróże kulturowe*, AWF, Poznań.
- Kowalczyk A. [red.], 2010, *Turystyka zrównoważona*, PWN, Warszawa.
- Krawczyk Z., Lewandowska-Tarasiuk E., Sienkiewicz J.W. [red.], 2007, *Barriere kulturowe w turystyce*, WSE Almam, Warszawa.
- Mikos von Rohrscheidt A., 2008, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy*, GWSHM Milenium, Gniezno.
- Mokras-Grabowska J., 2009, *Możliwości rozwoju turystyki kulturowej obszarów wiejskich w Polsce*, „Turystyka Kulturowa”, nr 1 [KulTour.pl].
- Obodyński K., Cynarski W.J., 2006, *Agroturystyka w Broku nad Bugiem. Sprawozdanie z konferencji „Marketing w agroturystyce”*, „Przegląd Naukowy Kultury Fizycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego”, t. 9, nr 2, s. 282-283.
- Obodyński K., Ďuriček M., Nizioł A. [red.], 2009, *Dziedzictwo kulturowe szansą rozwoju turystyki w regionie*, EACE, Rzeszów.
- Orłowski D., Puchnarewicz E. [red.], 2010, *Turystyka kulturowa a regiony turystyczne w Polsce*, Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych, Warszawa.
- Plichta M., Sosnowski J. [red.], 2006, *Marketing w agroturystyce*, Wyd. Akademii Podlaskiej, Siedlce.
- Richards G., Munsters W., 2010, *Cultural Tourism Research Methods*, CABI, Oxfordshire – Cambridge, MA.
- Rut J., Rut P., 2010, *Waloryzacja potencjału turystycznego inspiracją dla turystyki kulturowej w województwie podkarpackim*, Koraw, Rzeszów.
- Sawicki B., Bergier J. [red.], 2005, *Uwarunkowania rozwoju turystyki związanej z obszarami wiejskimi*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Biała Podlaska.
- Sawicki B., Mazurek-Kusiak A.K., 2010, *Agroturystyka w teorii i praktyce*, WYP, Lublin.
- Sieber L., Cynarski W.J., 2010, *Seminarium budo i staż naukowo-badawczy w Sportschule Sieber*, "Ido Movement for Culture", vol. 10, pp. 118-120.
- Sieber L., Cynarski W.J., 2010a, *Walory turystyczne Bawarii w świetle systemowej koncepcji antropologiczno-turystycznej*, "Ido Movement for Culture", vol. 10, pp. 128-132.

- Szajna G., Kunysz M., Cynarski W.J. (2008), "Martial arts, combat sports, humanism - budō, kakugi, jindō", *2nd International Scientific Conference of Experts – Researchers on Martial Arts and Humanists Targowiska - Krosno, April 25th - 26th, 2008*, "Archives of Budo", vol. 4, pp. 56-58.
- Sznajder M., Przezbórska L., 2006, *Agroturystyka*, PWE, Warszawa.
- Wartecki A., 2010, *Spoleczno-ekonomiczne uwarunkowania turystyki kulturowej* „Turystyka Kulturowa”, www.turystykakulturowa.org nr 1-3 (styczeń-marzec 2010).
- Vehmas H., 2010, *Rationale of active leisure: Understanding sport, tourism and leisure choices in the Finnish society*, "Ido Movement for Culture", vol. 10, pp. 121-127.
- Zakrzewska J., 2011, *Wiejska turystyka kulturowa na przykładzie Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Dziekanowicach*, „Turystyka Kulturowa”, www.turystykakulturowa.org nr 7 (lipiec 2011).

* * *

Abstract

Wojciech J. Cynarski, Jan Slopecki

The content of cultural tourism in the agritourism and rural tourism research area in the light of the Polish subject matter writings

On the basis of the analysis of Polish scientific writings on agritourism and rural tourism (selected books from the last five years), the authors assess the level of the area explication. The diagnosis includes the preferred theoretical approach, methodological positions, and subjects. Additionally, it considers the publications on cultural tourism which include references to tourism in rural areas. The research material consists mainly of four books which have the word 'agritourism' in their titles: Plichta i Sosnowski [2006], *Marketing in agritourism*; Sznajder i Przezbórska [2006], *Agritourism*; Ciepela i Sosnowski [2007], *Agritourism – fashion or need?*; Sawicki i Mazurek-Kusiak [2010], *Agritourism in theory and practice*. Moreover, five more books were taken into consideration which, because of the title, of the cover picture, or mainly because of their contents point at agritourism or rural tourism. The predominant method is the analysis of the writings' contents. Additionally, the author assesses the percentage share of the elements devoted to cultural values and cultural tourism in the works on rural and agro-tourism. This draft diagnosis is an attempt to indicate further research areas.